

■ CONVIVENZA

«Machet den zun nyt zuo wyt!»

DA PIEDER CAMINADA*

Mes lieu da domicil Castrisch n'è betg da muntada sin la charta dal mund. Gea, la muntada è perfin uschè pitschna che mes sistem da navigaziun GPS n'indichescha betg «Castrisch», mabain «Küstris». Co ch'ils creaders da mes GPS èn vegnids sin quest num absurd na poss jau gnanc empruvar d'engjavar. Ils vegls da Glion din bain anc oz «Kästris», sch'els discurran da Castrisch. En lur chaus èn oramai anc adina arcunads ils nums locals tudestgs, sco quai ch'els èn stads usitads fin ils onns settanta. Ma «Küstris»?

Sco ditg, sin la charta dal mund n'è Castrisch betg da muntada. Tuttina avain nus en noss vitg insatge ch'il president american Donald Trump avess era gugent, ma ch'el na survegn betg – almain per entant. Nus avain ina saiv. Ina saiv da giatter da bunamain 200 meters. E quella procura che personas nunautorizadas na pon betg senz'ater entrar en noss vitg da la vart dal nord – malgrà la nova punt da peduns che colliescha noss vitg cun l'autra vart dal Rain.

Naturalmain n'è quella saiv betg vegnida construida per impedir ad insatgi l'access a noss vitg. Ell'è vegnida construida per ch'els peduns na traversian betg ils binaris da la

Viafier retica. Quai fa senn, cunquai ch'igl è fitg privlus da traversar ils binaris.

Ina saiv sper la staziun da Castrisch datti probablamain gia dapi l'avertura da la lingia da viafier Cuir–Mustér. La saiv da lain da pli baud, a la quala jau ma regord anc bain, aveva dentant memia grondas largias per ademplir sia funcziun. Tuts sa chatschavan tras las foras e traversavan ils binaris da la Viafier retica per uschia cuntanscher noss vitg sin via directa. Pli tard è la saiv da lain lura vegnida remplazzada cun ina spezia da saiv da fildarom ch'aveva dentant gia svelt ina rusna uschè gronda ch'ins pudeva chapir questa rusna be sco invit da sa chatschar tras la saiv.

Ed ussa? La saiv da giatter actuala da prest 200 meters è anc intacta. Ma ella ha – sco tut – in'entschatta ed ina fin. Ed a la fin da la saiv traversan ils peduns anc adina gugent ils binaris da la viafier enstagl da far diever dal sutpassadi

be paucs tschient meters pli en l'ost. Almain fan els quai uss en in lieu nua ch'ins vessa a vegnir meglia il tren che là nua ch'els traversavan pli baud ils binaris.

Tge che tut quai ha da far cun il president american Donald Trump? Forsa stuess el ina giada prender sut la marella in zic pli detagliadamain la staziun da Castrisch. Lura pudess el eventualmain trair las gistas conclusiuns per sia saiv uschè ferventamain giavischada per lung dal cunfin dal Mexico: pertge che mintga saiv sa lascha surmuntar – u almain gutngir.

Ma Trump sa pudess era laschar inspirar da noss songt naziunal e misticher frà Clau. Quel aveva avertì ils umans – suenter sia uschenumada «visiun da la funtauna» – gia avant passa 500 onns da far ina saiv enturn la funtauna ord spir egoissem per impedir che la «glied fitg povra» possia era giudair l'aua. «Machet den zun nyt zuo wyt!», uschia ses simpel messadi als ritgs e pussants, cun il qual el ha appellà da laschar reger dapli modestad (materiala) en favur dal bainstar public. Naturalmain n'ha el betg manegià cun quai ils da Castrisch u la Viafier retica...

*** Pieder Caminada è mainaproject scolaziun e redactor tar la «Südschweiz». El è creschi si a Glion en in ambient per gronda part tudestg e viva oz en il vitg rumantsch da Castrisch.**